

Werkplaats onderwijsonderzoek met als titel 'democratisering van kritisch denken'

17-05-2019 | ROC van Twente, ROC Midden Nederland, Hogeschool Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Twente | Inlichtingen: d.vanriet@rocmn.nl

Een beschrijving van de werkplaats onderwijsonderzoek

Democratie is samen verantwoordelijk zijn voor het samenleven, voor onszelf en voor elkaar. Dat iedereen medeverantwoordelijk is, betekent dat elke burger in staat moet zijn om mee te praten en mee te beslissen over hoe we leven, werken, problemen oplossen, voor elkaar zorgen, zaken regelen, ons organiseren, enzovoort. Medeverantwoordelijkheid kan niet zonder kritisch denken. Kritisch denken is daarom kerncompetentie van democratisch burgerschap (Guérin, 2018; Ten Dam & Volman, 2004; Van der Ploeg, 1995). Het is belangrijk dat inderdaad *iedereen* het kan. Want kritisch denken is een voorwaarde voor eigenheid en zelfstandigheid in samen verantwoordelijk zijn. Als kritisch denken kerncompetentie is van democratisch burgerschap, dan is democratisering van kritisch denken kerntaak van beroepsonderwijs.

Daarom wordt in de Burgerschapsagenda MBO aandacht gevraagd voor kritisch denken (MBO Raad, 2017). De Werkplaats vertaalt dit in de praktijk. Onderzoek van het practoraat Burgerschap van ROC van Twente laat zien dat het belangrijk is kritisch denken in het curriculum te verankeren. Ervaringen van het Expertisecentrum Kritisch denken (ECKD) van ROC Midden Nederland (MN) leren dat docenten handelingsverlegen zijn in dit opzicht. Voorts blijkt dat in het beroepsonderwijs kritisch denken geen prioriteit heeft en dat het ontbreekt aan de nodige onderwijskundige know-how (Heijltjes, 2014; Petit & Verheijen, 2015). Het mbo mist een integrale, doordachte en praktische visie op dit alles. De Werkplaats werkt aan zo'n visie en aan vertaling ervan in onderwijsactiviteiten, leerlijnen en assessment-tools.

De Werkplaats richt een duurzame 'professionele leergemeenschap' in waarin verschillende soorten expertise elkaar bevruchten, die van mbo-docenten (Nederlands, Burgerschap en vakdocenten) en die van onderzoekers van practoraat, ECKD, lectoraat en twee universiteiten. Ook studenten en externe partners brengen praktijkexpertise in. In co-creatie werken de partners aan de visie en de vertaling in onderwijsactiviteiten, leerlijnen en assessment-tools. Aanvankelijk richt de Werkplaats zich op het eerste leerjaar, op alle vier niveaus. Een en ander wordt stapsgewijs ontwikkeld. Iedere stap wordt meteen getoetst in de onderwijspraktijk. Dit levert input voor verdere ontwikkeling. De cyclische benadering zorgt voor een onderbouwde, beproefde en praktische visie en aanpak. Binnen de werkplaats worden doelen, activiteiten en planningen geformuleerd, en hierop wordt gezamenlijk gereflecteerd.

Met mbo-docenten wordt intussen nagegaan welke professionalisering ze nodig hebben om kritisch denken te implementeren. Professionalisering moet sterk verbonden zijn met de eigen praktijk en mogelijkheden bevatten tot experimenteren en gelegenheid bieden tot zowel gezamenlijke als individuele reflectie (Van Driel & Berry, 2012). Zo ontstaat een praktijknabije en effectief rijke context voor het leren van docenten (o.a. Boschman, McKenney, Pieters, & Voogt, 2016). Zelf participeren in ontwerponderzoek draagt bij aan het onderzoeksmatige handelen van docenten. Deelname in ontwerpactiviteiten heeft bovendien positieve effecten op de motivatie van docenten om zelf onderwijs te vernieuwen en in hun onderwijspraktijk uit te voeren (Cviko, McKenney, & Voogt, 2014).

Mbo-docenten als mede-ontwikkelaars en mede-onderzoekers

De primaire doelstelling van de Werkplaats is verbetering van de eigen praktijk middels gezamenlijk werken aan visie en onderwijsproducten op basis van directe uitwisseling tussen universitaire onderzoekers, lerarenopleiders, mbo-docenten, studenten, bedrijven, het practoraat en het ECKD. Co-creatie gebeurt in een 'professionele leergemeenschap'. Het is leren op de werkplek met collega's en anderen waarbij fysiek en online contact is (Wassink, 2011). Werkplekleren en gelijkwaardige inbreng van deelnemers is gunstig voor professionalisering (De Laat, 2006; Katz, 2007). Binnen de Werkplaats zijn docenten co-ontwerper en mede-onderzoeker en dus mede-eigenaar van de onderwijsontwikkeling.

Studenten en bedrijven

Studenten en bedrijven worden betrokken bij het ontwerpen, uitproberen en evalueren van de visie en de praktische vertaling. Omdat de tijd van studenten schaars is, worden aard en omvang van hun inbreng met hen voorbesproken.

Practoraat Burgerschap en ECKD

Het practoraat en ECKD zijn al inhoudelijke deskundig en kartrekkers binnen hun organisatie. Ze zijn verantwoordelijk voor zowel visieontwikkeling als onderwijsverbetering. Deze rol van kartrekker zullen ze blijven vervullen in de Werkplaats.

Culturen overbruggen

Het taalgebruik van wetenschappers is niet altijd begrijpelijk voor de onderwijspraktijk. In de eerste werkbijeenkomsten is aandacht voor vertaling en toepassing van wetenschappelijke kennis.

De werkplaats onderwijsonderzoek staat onder leiding van dr. Laurence Guérin. Het kernteam van de werkplaats bestaat uit:

Naam	Rol
Dr. Laurence Guérin	Projectleider
Daan van Riet	Projectcoördinator & dot-begeleider
Michiel Waltman	Onderzoeker
Dr. Anouk Zuurmond	Dot-begeleidster & professionaliseringsactiviteiten
Dr. Piet van der Ploeg	Inhoudelijk adviseur
Karin Vermeulen	Dot-begeleidster & secretaris
Klaas Bosma	Dot-begeleider
Prof. dr. Susan McKenney	Adviseur van dot-begeleiders en onderzoek

Aan dit project werken ook 19 docenten burgerschap en Nederlands mee, alsmede docenten die beroepsgerichte vakken geven. Te weten:

ROC van Twente:	ROC Midden Nederland:
- Anouk van Oorschot	- Mario de Jong
- Eveline Olde Dubbelink	- Reinhilde Duyverman
- Lidy Winters – Alkema	- Paulien Knol
- Peter Dinter	- Johan Beije
- Joris Poffers	- Ilse Hoffman
- Kübra Gögen	- Michiel van Dalen
- Mark Tijhuis	- Marc Visscher
- Lilian Boonstra	- Laura Peters
- Bart Eugelink	

De werkplaats wordt mede gesubsidieerd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek. Zie voor een link naar hun publicatie: <https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten-vinden/?projectid=40.5.18625.111-democratisering-van-kritisch-denken>

Verwijzingen:

- Boschman, F., McKenney, S., Pieters, J. & Voogt, J. (2016). Exploring the role of content knowledge in teacher design conversations. *Journal of Computer Assisted Learning*, 3(2), 157-169. DOI: 10.1111/jcal.12124.
- Cviko, A., McKenney, S. & Voogt, J. (2014). Teacher roles in designing technology-rich learning activities for early literacy: A cross-case analysis. *Computers & Education*, 72, 68-79.
- Guérin, L.J.F. (2018). *Group problem solving as citizenship education*. Deventer: Saxion University Press, Progressive Education.
- Heijltjes, A.E.G. (2014). Cultivating critical thinking: The effects of instructions on economics students' reasoning. Erasmus University Rotterdam. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1765/50418>
- Katz, S. & L. Earl (2007). Creating New Knowledge: Evaluating Networked Learning Communities. Education Canada, vol. 47, issue 1 (01 12).
- Laat, M.F. de (2006). Networked learning. Universiteit Utrecht, Utrecht, The Netherlands.
- MBO-raad. (2017). Burgerschapsagenda mbo 2017-2021. Een impuls voor burgerschapsonderwijs. (z.p.): MBO-raad.
- Petit, R. & Verheijen, E. (2015). Toegerust voor de toekomst: Aandacht voor kritische denkvaardigheden in het mbo. Eebo
- Ten Dam, G. T. M., & Volman, M. L. L. (2004). Critical thinking as a citizenship competence: teaching strategies. *Learning and Instruction*, 14(4), 359-379. DOI: 10.1016/j.learninstruc.2004.01.005
- Van der Ploeg, P.A. (1995). *Politiek en opvoeding in de overlegdemocratie*. Baarn: Intro.
- Van Driel, J. H., & Berry, A. (2012). Teacher professional development focusing on pedagogical content knowledge. *Educational Researcher*, 41(1), 26-28.
- Wassink, H., & Goes-Daniëls, M. (2011). Een vliegende start voor netwerklernen. *Opleiding en Ontwikkeling*, 2, 45-50.